

Joanna Szulborska-Łukaszewicz

INSTYTUCJE KULTURY W POLSCE – SPECYFIKA ICH ORGANIZACJI I FINANSOWANIA

SŁOWA KLUCZE: Instytucja kultury – publiczna instytucja kultury – instytucja artystyczna – ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej – organizatorzy instytucji kultury – współprowadzenie instytucji kultury – dotacja podmiotowa – dotacja celowa – dyscyplina finansów publicznych

KEY WORDS: Culture institution – public culture institution – artistic institution – act on organising and conducting cultural activity – the organizers of culture institutions – common leading of culture institution by few organisers – subsidies – grants – discipline of public finance

Abstract

CULTURE INSTITUTIONS IN POLAND – THE SPECIFICITY OF ORGANISATION AND FINANCING

For the average culture recipient the most important is attractive artistic and educational offer; there is no interest who (what formal entity) is responsible for the project and its financing (specially in the case of a free of charge offer). For all the failed projects citizens very often blame local government. Meanwhile, cultural activities can be carried out in Poland by very different individuals and entities, legal and physical. Not everyone can create and lead a “culture institution”. Author of the text shows the specificity of organisation and financing of Polish public institutions on the background of the *Act on Organising and Conducting Cultural Activity of 25 October 1991* (OJ 1991, No. 114, item. 493 with later amendments), taking into account its last novelisation from 31st of August 2011. We can also find there information on different categories of culture institutions in Poland in this article: separated lately artistic and others; according to the organisers, created in the process of decentralization: led by local governments, national institutions and professional specialized institutes (devoted to one branch), as well as institutions co-led or co-financed by both: local governments and the culture ministry. We can learn there also about the formal and organisational differences between culture houses and culture centers in Poland (acting on the *Act on Organising and Conducting Cultural Activity* and the youth culture centers (working on the *Act on Education System* of 7th September 1991 with further amendments).

Instytucje kultury w Polsce – specyfika ich organizacji i finansowania

Dla przeciętnego odbiorcy kultury najważniejsza jest atrakcyjna oferta artystyczna czy edukacyjna i – jeśli jest realizowana na satysfakcjonującym go poziomie – mniej istotne pozostaje kto, jaki podmiot, odpowiada za jej kształt i finansowanie (w przypadku oferty nieodpłatnej). Mieszkańcy miast najchętniej za wszystkie nieudane projekty obwiniają samorząd gminny; zdecydowanie rzadziej wojewódzki, często odpowiedzialnością za nieudane przedsięwzięcia i decyzje obarczając niewłaściwe podmioty. Działalność kulturalną tymczasem mogą prowadzić w Polsce bardzo różne osoby oraz podmioty – prawne i fizyczne. Nie wszyscy jednak mogą tworzyć i prowadzić „instytucje kultury”.

Wokół pojęcia „instytucja kultury”

W sektorze kultury w Polsce, w dobie kształtowanej od roku 1989 gospodarki rynkowej, działa wiele podmiotów o różnym statusie prawnym, realizujących zadania ukierunkowane na rozmaite cele i adresowane do różnych grup odbiorców. Choć potocznie często spotykamy się z użyciem terminu „instytucja kultury” w stosunku do tych bardzo zróżnicowanych pod względem formalnoprawnym podmiotów, to jeśli się odwołamy do zapisów ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej¹, krąg tych, które istotnie możemy nazwać „instytucjami kultury”, wyraźnie się zawęża. Ustawodawca zdecydowanie oddziela kwestie prowadzenia działalności kulturalnej od prowadzenia instytucji kultury.

Kto może być organizatorem „instytucji kultury”?

O ile działalność kulturalną mogą prowadzić „osoby prawne, osoby fizyczne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej”², to organizatorami instytucji kultury³ mogą być ministrowie i kierownicy urzędów centralnych⁴ oraz jednostki samorządu terytorialnego⁵. W związku z powyższym mamy w naszym kraju państwowe (w tym narodowe) instytucje kultury oraz samorządowe instytucje kultury.

Państwowe instytucje kultury są finansowane przede wszystkim z budżetu państwa poprzez dotację podmiotową i dotacje celowe⁶. Dotacje celowe mogą one otrzymywać także z innych źródeł, w tym z budżetu samorządów⁷.

¹ Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, Dz.U. z 2012 r., poz. 406.

² Art. 3 ust. 1, jw.

³ Art. 10 ust. 1, jw.

⁴ Art. 8, jw.

⁵ Art. 9 ust. 1, jw.

⁶ Art. 28 ust. 3, jw.

⁷ Dotacje celowe z budżetu samorządów, z funduszy unijnych, od podmiotów prywatnych (sponsoring, mecenat).

Samorządowe instytucje kultury są finansowane w zasadniczej części z budżetu samorządów, będących ich organizatorami, poprzez dotacje podmiotowe i celowe⁸. Samorządy otrzymują wsparcie z budżetu państwa na zadania im zlecone⁹, wciąż jednak, szczególnie u progu decentralizacji, ale i dziś – w dobie nasilającego się kryzysu gospodarczego (w tym kryzysu finansów publicznych) – mówi się o niedoszacowaniu kosztów realizacji zadań zleconych samorządom przez władze państwowe.

Wśród instytucji samorządowych możemy wyróżnić instytucje regionalne (wojewódzkie), powiatowe i gminne (miejskie¹⁰). Należy pamiętać, że w przypadku wojewódzkich instytucji kultury (regionalnych) organizatorem jest samorząd wojewódzki, czyli sejmik województwa (organ stanowiący), w którego imieniu władzę wykonawczą pełni zarząd województwa z marszałkiem (a nie wojewodą¹¹) na czele. Taka struktura zarządzania zadaniami kultury, w tym instytucjami kultury, jest rezultatem procesu decentralizacji, w wyniku którego mamy w Polsce trzy szczeble samorządu terytorialnego i każdy z nich (w zależności od zamożności i lokalnej polityki) może prowadzić własne instytucje kultury.

Osobowość prawna instytucji kultury

Mówiąc o specyfice instytucji kultury, warto pamiętać, że nie znajdziemy ich w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS)¹². Osobowość prawną uzyskują one z chwilą wpisu do rejestru prowadzonego przez każdego z organizatorów¹³.

⁸ Art. 28, jw.

⁹ Zob. Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, Dz.U. z 2010 r. Nr 80, poz. 526, Nr 127, poz. 857.

¹⁰ Miejskie w przypadku gmin o statusie miasta.

¹¹ Funkcje urzędu wojewody jako przedstawiciela Rady Ministrów w województwie zob.: J. Szulborska-Łukaszewicz, *Polityka kulturalna w Krakowie*, Kraków 2009, s. 28. Zob. także art. 7 i 15 Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o administracji rządowej w województwie, Dz.U. z 2001 r. Nr 80, poz. 872, Nr 128, poz. 1407 z późn. zm. oraz Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie, Dz.U. z 2009 r. Nr 31, poz. 206 z późn. zm.

¹² KRS funkcjonuje od 1 stycznia 2001 r. na podstawie Ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2001 r. Nr 17, poz. 209 z późn. zm.). Zastąpił rejestr handlowy, którego poziom dostępności był ograniczony. Krajowy Rejestr Sądowy daje możliwość uzyskania informacji o każdej organizacji podlegającej obowiązkowi wpisu do KRS w formie odpisu, wyciągu lub odpowiedniego zaświadczenia w kilkudziesięciu ekspozyturach Centralnej Informacji Krajowego Rejestru Sądowego na terenie całego kraju. Obecnie mamy możliwość weryfikacji podmiotów podlegających wpisowi on-line. Zakres podmiotów podlegających ujawnieniu w tym rejestrze określa załącznik nr 3 do Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowego sposobu prowadzenia rejestrów wchodzących w skład Krajowego Rejestru Sądowego oraz szczegółowej treści wpisów w tych rejestrach (Dz.U. z 2000 r. Nr 117, poz. 1237 z późn. zm.).

¹³ Rejestr instytucji kultury jest prowadzony na podstawie art. 14 ust. 1 Ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2012 r., poz. 406), zgodnie z zasadami i wzorami określonymi w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 stycznia 2012 r. w sprawie sposobu prowadzenia i udostępniania rejestru instytucji kultury (Dz.U. z 2012 r., poz. 189), które weszło w życie 21 maja 2012 r.

Jednolity dla wszystkich organizatorów sposób prowadzenia oraz udostępniania rejestru instytucji kultury został określony Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 stycznia 2012 roku¹⁴. Precyzuje ono zakres danych zamieszczanych w rejestrze, tryb dokonywania wpisów oraz wszelkich zmian, a także przedstawia wzór księgi rejestrowej.

Księga rejestrowa składa się z czterech działów: pierwszy dotyczy **oznaczenia instytucji kultury** (tu wpisana jest m.in. jej nazwa, pełna i skrócona, przedmiot działalności, siedziba i adres, a także organizator/współorganizator oraz dane na temat aktu utworzenia, cyfrowy identyfikator instytucji); w drugim dziale znajdują się informacje na temat **organizacji instytucji kultury** (m.in. informacja o złożeniu statutu do rejestru, imiona i nazwiska dyrektora, zastępców i pełnomocników, nazwa oraz siedziba wyodrębnionych jednostek); trzeci określa **mienie instytucji kultury**, w czwartym dziale odnotowywane są wszelkie **formalne zmiany z zakresu połączenia, podziału lub likwidacji** instytucji¹⁵.

Rejestr Instytucji Kultury prowadzi się wyłącznie dla instytucji kultury objętych przepisami Ustawy z dnia 25 października 1991 roku o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej. Dla każdej instytucji kultury prowadzi się oddzielną księgę rejestrową, począwszy od 20 maja 2012 roku (wejście w życie ww. rozporządzenia), zarówno rejestr, jak i księgi rejestrowe powinny być prowadzone elektronicznie¹⁶.

„Instytucja kultury” – wokół definicji pojęcia

Ustawa nie definiuje wprost pojęcia „instytucja kultury”. Definicję można stworzyć na podstawie zapisów Ustawy z dnia 25 października 1991 roku o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej. Najważniejsze elementy, które wyróżniają instytucję kultury spośród innych podmiotów działających w sektorze kultury (jednostek budżetowych, organizacji pozarządowych, podmiotów gospodarczych), przedstawiam poniżej.

„Instytucja kultury” to:

- osoba prawna należąca do sektora finansów publicznych¹⁷,
- działa na podstawie Ustawy z dnia 25 października 1991 roku o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej¹⁸,
- powołana do życia na podstawie aktu o jej utworzeniu przez właściwą jednostkę samorządu terytorialnego (JST), ministra lub kierownika urzędu centralnego,
- wpisana do rejestru instytucji kultury swojego organizatora,

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 stycznia 2012 r.

¹⁵ § 2.

¹⁶ § 4.

¹⁷ Zasady funkcjonowania jednostek sektora finansów publicznych w zakresie gospodarki finansowej określa Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Dz.U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240 i 1241 z późn. zm.

¹⁸ Dz.U. z 2012 r., poz. 406.

- działa na podstawie nadanego przez organizatora statutu, a działalność kulturalna jest jej podstawowym celem, celem statutowym,
- podstawą jej gospodarki finansowej jest plan finansowy ustalony przez dyrektora z zachowaniem wysokości dotacji organizatora,
- może prowadzić działalność gospodarczą, wygenerowane przychody przeznaczając na cele statutowe, czyli realizację swojej misji (zadaniem instytucji kultury nie jest bowiem przynoszenie dochodu w wymiarze finansowym, lecz dostarczanie niezbędnych usług na rzecz obywateli – realizacja zadań publicznych).

Prowadzenie działalności kulturalnej

Wobec podmiotów działających w strukturach organizacji pozarządowych lub tworzonych przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą nie stosuje się przepisów ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej. Najczęściej nie posiadają one odrębnej osobowości prawnej. Powszechnie znane w Krakowie Centrum Kultury Rotunda działa w strukturze organizacji pozarządowej – Stowarzyszenia Rotunda; Katolickie Centrum Kultury w Krakowie również funkcjonuje w strukturze stowarzyszenia. Wśród centrów i ośrodków działających w strukturach organizacji pozarządowych możemy wymienić także Dom Kultury Związku Głuchych czy Dom Kultury Kolejarka (Krakowskie Towarzystwo Kolejowe). Przykładem mogą być także liczne placówki w strukturach Stowarzyszenia SIEMACHA¹⁹. Tego rodzaju podmioty obowiązują odrębne przepisy.

Jeśli członkowie organizacji pozarządowej chcą stworzyć – poprzez wydzielanie ze swej struktury organizacyjnej jakiejś części – nowy podmiot mający osobowość prawną, mają do wyboru: utworzenie nowej fundacji lub nowego stowarzyszenia, ewentualnie rozpoczęcie (i zarejestrowanie) działalności gospodarczej. Nie mają możliwości prawnej utworzenia instytucji kultury, dla której obowiązującymi byłyby przepisy ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, choć tego typu rozwiązania proponowali w swoich programach reform dla sektora kultury Andrzej Celiński²⁰ i Kazimierz Michał Ujazdowski²¹.

¹⁹ Jako Centrum Młodzieży „U Siemachy” prowadziło działalność edukacyjną od 1993 r. W 2004 r. centrum zostało przekształcone w Stowarzyszenie „U Siemachy”, od 2010 r. działa pod nazwą Stowarzyszenie SIEMACHA, <http://siemacha.org.pl/> [odczyt: 1.11.2011].

²⁰ Andrzej Celiński (minister kultury w okresie od 19 X 2001 r. do 5 VII 2002 r.) podczas debaty *Szansa dla kultury*, 6 IV 2002 r. w Muzeum Narodowym w Warszawie, przedstawił swój *Projekt zmian organizacji i finansowania kultury*. Zaproponował wiele zmian, m.in. zrównanie w prawach podmiotów publicznych i prywatnych działających w sferze kultury. Uważał, że powołując instytucję kultury, organizator powinien móc wybrać zasady jej funkcjonowania (czy to na podstawie zapisów ustawy o finansach publicznych czy specyficzne rozwiązania ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej). Chciał, aby znowelizowana ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej rozstrzygała, czy instytucje kultury będą stosować tylko jedną formę gospodarki finansowej, czy też organizatorzy mogliby zastosować również inne zasady przewidziane w ustawie o finansach publicznych, czy dotyczące działalności gospodarczej (jeżeli byłoby to uzasadnione ze względu na rodzaj działalności instytucji kultury). Proponował także, aby inni organi-

Centra prowadzone przez organizacje pozarządowe nie mają wyodrębnionej osobowości prawnej, działają w strukturach organizacji, które je powołały, zgodnie z obowiązującymi je przepisami. Jeśli są to stowarzyszenia – ich działalność regulują zapisy ustawy o stowarzyszeniach²², jeśli fundacje – ustawy o fundacjach²³. Dodatkowo działalności organizacji trzeciego sektora dotyczy ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie²⁴, regulująca m.in. zasady współpracy pomiędzy organizacjami trzeciego sektora i władzami publicznymi. Współpracę sektora publicznego z podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą reguluje ustawa o partnerstwie publiczno-prywatnym²⁵.

Jak zaznaczyłam na wstępie, działalność kulturalną – zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej – mogą prowadzić także „osoby fizyczne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej” (art. 3 ust.1), zarówno te, których celem statutowym są działania w obszarze kultury²⁶, jak i te, dla których podstawowym celem statutowym nie jest prowadzenie działalności kulturalnej (art. 4 ust.1). Przykładem takiej działalności może być prowadzenie domów kultury i świetlic przez spółdzielnie mieszkaniowe (działalność mocno zredukowana po roku 1989)²⁷, prowadzenie ośrodka kultury przez Hutę im. T. Sendzimira, Zakłady Azotowe w Tarnowie-Mościcach, czy prowadzenie przez PZU Muzeum Ubezpieczeń w Krakowie przy ul. Dunajewskiego 3²⁸ lub też domy kultury w strukturach służb mundurowych (wojsko i policja).

zatorzy instytucji kultury, nie tylko ministrowie i jednostki samorządu terytorialnego, ale np. podmioty prywatne, tworząc instytucje, mogli korzystać ze wszystkich regulacji odnoszących się do rządowych i samorządowych instytucji kultury. Zob. więcej J. Szulborska-Łukaszewicz, *Polityka kulturalna państwa po 1989 roku* [w:] teże, *Polityka kulturalna w Krakowie*, Kraków 2009, s. 33–65.

²¹ Kazimierz Michał Ujazdowski, minister kultury w okresach od 16 III 2000 r. do 12 VII 2001 r. oraz od 31 X 2005 r. do 16 XI 2007 r., w swoim programie *10 punktów. Program działania* zapowiada, że „instytucje kultury będą mogły być tworzone i prowadzone zarówno przez władze publiczne, pozostałe podmioty sektora finansów publicznych oraz inne osoby prawne (stowarzyszenia, fundacje, spółki prawa handlowego), a także osoby fizyczne”. Zob. *Kultura racją stanu. Program działania Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego*, MKiDN, Warszawa 2000, s. 13.

²² Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. *Prawo o stowarzyszeniach*, Dz.U. 2001 r. Nr 79, poz. 855, z późn. zm.

²³ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach, Dz.U. z 1991 r. Nr 46, poz. 203, z późn. zm.

²⁴ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz.U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873, z późn. zm.

²⁵ Ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym, Dz.U. z 2009 r. Nr 19, poz. 100, z 2010 r. Nr 106, poz. 675, z późn. zm.

²⁶ O czym pisałam wyżej: przykładem podmiotów, dla których działania w obszarze kultury są działalnością statutową, prowadzących działalność kulturalną w formie domów kultury czy świetlic, będą różnego rodzaju fundacje, stowarzyszenia, związki kościelne i wyznaniowe.

²⁷ W Krakowie funkcjonuje jeszcze kilka tego typu placówek, np. przy spółdzielni mieszkaniowej na ul. Aleksandry (Nowy Bieżanów), na Kurdwanowie i Czerwonym Prądniku.

²⁸ W Muzeum znajduje się ponad 35 000 eksponatów z 28 krajów, w tym kilkadziesiąt polis pochodzących z XIX w. (faksymile dekretu Fryderyka Wilhelma z 1803 r. o utworzeniu Towarzystwa Ognioвого miast w Prusach Południowych, polisa na życie Aleksandra hrabiego de Walewskiego, syna Napoleona i pani Walewskiej, wystawiona przez francuskie towarzystwo „Union” w 1829 r.), liczne kwity, statuty, instrukcje i inne dokumenty związane z działalnością ubezpieczeniową, tab-

Instytucje współprowadzone

Wprowadzana w Polsce po roku 1989 – z uwzględnieniem zasady subsydiarności²⁹ – decentralizacja władzy nierozłącznie wiązała się ze zmianą modelu Ministerstwa ds. Kultury i funkcji, jakie miało ono pełnić w dobie gospodarki rynkowej. Po okresie zasadniczych wątpliwości w sens istnienia tego typu urzędu³⁰, Ministerstwu ds. Kultury zaczęto wyznaczać rolę głównego stratega i koordynatora działań w zakresie zarządzania kulturą w Polsce³¹, stanowiącego normy, a także stwarzającego warunki dla efektywnego funkcjonowania i rozwoju artystów, sztuki oraz zróżnicowanych podmiotów sektora kultury, w tym instytucji kultury i organizacji pozarządowych, rezygnującego z roli bezpośredniego organizatora instytucji kultury, które z założenia miały zostać przekazane samorządom³².

liczki do oznaczania ubezpieczonych budynków, narzędzia pracy dawnych agentów ubezpieczeniowych i interesujące dokumenty wewnętrzne towarzystw, materiały promocyjne towarzystw ubezpieczeniowych, na przykład stary bilet MPK ze stemplem „Wypadki chodzą po ludziach – ubezpiecz się w PZU”. Więcej zob. <http://www.pzu.pl/grupa-pzu/o-grupie/muzeum-ubezpieczen> [odczyt: 1.11.2012].

²⁹ Termin subsydiarność wywodzi się z łacińskiego słowa *subsidium* i oznacza pomoc, wsparcie, siły rezerwowe. Zasada subsydiarności, zwana też zasadą pomocniczości, jest ważnym elementem katolickiej nauki społecznej. Sama idea sięga korzeniami czasów starożytnych. Zgodnie z tą zasadą władza powinna mieć znaczenie pomocnicze w stosunku do działań jednostek, które ją ustanowiły. Każdy szczebel władzy powinien realizować tylko te zadania, które nie mogą być skutecznie zrealizowane przez szczebel niższy lub same jednostki działające w ramach społeczeństwa, czyli państwo i samorządy powinny pozwolić działać społeczeństwu obywatelskiemu, a tylko w sytuacji wymagającej interwencji państwo bądź samorządy winny rozwiązywać problem na szczeblu możliwie najbliższym obywatelom.

³⁰ Pisze o tym Jan Stanisław Wojciechowski [w:] tenże, *Kultura i polityki*, Kraków 2004, s. 116.

³¹ W przyjętej przez Radę Ministrów RP w 1993 r. *Polityce kulturalnej państwa* czytamy: „W miarę kształtowania się nowego ustroju kultury rola MKiS coraz silniej winna skupiać się na stanowieniu norm (prawodawstwo, wyznaczanie standardów świadczenia usług publicznych w sferze kultury), podczas gdy bezpośrednie decyzje i sama organizacja działalności kulturalnej winny spoczywać w rękach administracji samorządowej i wyspecjalizowanych instytucji publicznych”. *Polityka kulturalna państwa. Założenia*, MKiS, Warszawa, 10 sierpnia 1993 r., s. 19. Dokument ten przygotowała w lipcu 1993 r. Rada ds. Kultury przy Prezydencie RP (Lechu Wałęsie), a 10 sierpnia 1993 r. został przyjęty przez Radę Ministrów RP i następnie ogłoszony przez Ministerstwo Kultury i Sztuki. O ewolucji roli ministerstwa w krajach o rozwiniętej i doświadczonej demokracji pisze Dorota Ilczuk w swojej książce *Polityka kulturalna w społeczeństwie obywatelskim*, Kraków 2002, s. 47. Zob. także *Polityka kulturalna państwa. Założenia*, dokument MKiS, Warszawa 1993, oraz J. Szulborska-Łukaszewicz, *Polityka kulturalna państwa po 1989 r.* [w:] tenże, *Polityka kulturalna w Krakowie*, s. 33–65.

³² *Nowy ustrój kultury* tworzonego poprzez decentralizację i „orientację samorządową”, tj. przekazanie części uprawnień ministerstwa wojewodom oraz części uprawnień administracji państwowej – samorządom (zob. *Polityka kulturalna państwa. Założenia*, s. 18). Gminy miały stać się realizatorami zadań przejmowanych w ramach inicjowanego wówczas programu pilotażowego, do którego początkowo wytypowano 44 miasta, liczące powyżej 100 tysięcy mieszkańców, dwa miasta zgłosiły same chęć udziału w projekcie (więcej zob. J. Reguński, *Samorząd III Rzeczypospolitej. Koncepcje i realizacja*, Warszawa 2000). 12 lutego 1993 r. Sejm wprowadził zmiany w ustawie budżetowej na rok 1993 – zapis art. 35 pozwalał rządowi na przekazanie zadań i kompetencji administracji rządowej

Ministerstwo miało pozostać zarządcą wyłącznie narodowych instytucji kultury oraz szkolnictwa artystycznego. W przypadku innych bezpośrednie decyzje i organizacja działalności instytucji powinny pozostawać w gestii administracji samorządowej. Zakładano, że ministerstwo będzie wspierać konkretne projekty artystyczne, najistotniejsze dla życia kulturalnego³³, ale najważniejszą jego rolą miała polegać na inicjowaniu i stanowieniu nowoczesnych, sprzyjających rozwojowi kultury norm prawnych dla sektora kultury; powinno być ono „współtwórcą i wykonawcą polityki kulturalnej państwa”³⁴. Po roku 1999 ministrowie mogli zająć się sprawami nadrzędnymi – tworzeniem aktów prawnych sprzyjających rozwojowi kultury, badaniom sektora kultury, a także promocji kultury polskiej na arenie międzynarodowej. Ministrem, który zakwestionował sposób selekcji instytucji kultury w ramach procesu transformacji i decentralizacji u schyłku lat dziewięćdziesiątych XX wieku był Waldemar Dąbrowski. Uważał on, że reforma została źle przeprowadzona, błędnie przyporządkowano około stu instytucji kultury, wobec czego dokonał „korekty ustawy samorządowej, wprowadzając formułę współprowadzenia”³⁵.

W rezultacie zjawiskiem znanym dla naszych czasów jest powoływanie instytucji kultury **współprowadzonych** przez państwo i samorząd, dwa samorząd-

---

samorządom. Na tej podstawie przygotowano Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 lipca 1993 roku w sprawie określenia zadań i kompetencji z zakresu rządowej administracji ogólnej i specjalnej, które mogą być przekazane niektórym gminom o statusie miasta, wraz z mieniem służącym do ich wykonywania, a także zasad i trybu ich przekazywania (Dz.U. z 1993 Nr 65, poz. 309). Załącznik do rozporządzenia stanowiła lista instytucji kultury wyłączonych z eksperymentu. Zadania z zakresu kultury stanowiły jedną tylko z wielu grup przejmowanych zadań. Proces reform decentralizujących administrację w Polsce został jednak spowolniony po wyborach 19 IX 1993 r. Wyłoniony wówczas rząd Waldemara Pawlaka, będący koalicją Sojuszu Lewicy Demokratycznej i Polskiego Stronnictwa Ludowego, obawiając się utraty władzy w jakimkolwiek zakresie, nie był zainteresowany jej decentralizacją. Ze względu na wysoki stopień zaawansowania działań związanych z reformą, zbyt późno było na całkowite wycofanie się z pilotażu. Zawężono jednak do koniecznego minimum zakres programu, tj. zwiększono liczbę instytucji kultury niepodlegających przekazaniu. Ostatecznie tylko 43 spośród 46 miast przystąpiło do pilotażu. Pozostałe obawiały się – nie bez racji, że obecny rząd nie dotrzyma obietnic w zakresie finansów, wszak reforma pilotażowa polegać miała nie tylko na przekazaniu w zarząd niższym szczeblom administracji kompetencji administracji rządowej, ale chodziło o ich przekazanie wraz ze środkami finansowymi. Jak pisze Reguński „wiele miast straciło zaufanie do programu i wycofało się z niego w obawie o skutki finansowe. Wycofały się: Chorzów (14 XII 1993), Grudziądz (22 XII 1993) oraz Sosnowiec (30 XII 1993). Poza tym 11 miast nie przejęło szkół ponadpodstawowych. Również istotną zmianą była rezygnacja z opracowania porozumienia dla Warszawy [J. Reguński, *Samorząd III Rzeczypospolitej...*, s. 148]. Gmina Kraków chętnie podjęła wyzwanie pilotażowego wdrażania reform, bowiem zakres kompetencji przekazanych gminom przez administrację rządową na mocy ustawy o samorządzie gminnym z 1990 r., nie był zadowalający w stosunku do jej potencjału. Więcej zob. J. Szulborska-Łukaszewicz, *Polityka kulturalna w Krakowie*, Kraków 2009, oraz J. Szulborska-Łukaszewicz, *Realizacja i skutki programu pilotażowego w Krakowie*, „Zarządzanie w Kulturze”, t. 7, 2006, s. 39–53.

³³ Tamże, s. 16–17.

³⁴ Tamże, s. 20.

³⁵ B. Gierat-Bieroń, *Ministrowie kultury doby transformacji, 1989–2005 (wywiady)*, Kraków 2009, s. 256–257.

dy³⁶, państwo i/lub samorząd (art. 21 ust. 1) oraz podmiot nienależący do sektora finansów publicznych. Stwarza taką możliwość zapis art. 21 ust. 2 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej. Kompetencje każdego z podmiotów powołujących instytucję są wówczas szczegółowo określone w zawieranej w tym celu umowie pomiędzy organizatorami. Stroną w takiej umowie mogą być, zgodnie z zapisami art. 21 ust. 2 ww. ustawy, osoby fizyczne, prawne i nieposiadające osobowości prawnej. Występują one jako partnerzy ministerstwa (aktualnie w Krakowie powstaje Muzeum XX Czarotoryskich)³⁷ lub samorządów (taka sytuacja zaistniała w przypadku Gdańskiego Teatru Szekspirowskiego³⁸ czy Instytutu Dialogu Międzykulturowego im. Jana Pawła II w Krakowie³⁹ – w tym ostatnim przypadku aż trzy podmioty występują w umowie na prawach organizatora).

Kiedy w 1997 roku w Krakowie podejmowano decyzję o utworzeniu wojewódzko-gminnej instytucji kultury Krakowski Teatr – Scena STU, nie uwzględniono podmiotu prywatnego – ani spółki z o.o. Teatr STU, ani Fundacji Teatr STU – jako współorganizatora. Nie pozwalała na to ówczesna interpretacja przepisów prawa dotyczących sektora kultury, w tym zapisów ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej. Nie było wówczas jeszcze ani ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie⁴⁰, ani ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym⁴¹, które dziś stanowią podstawę podejmowania współpracy sektora publicznego z sektorem prywatnym i organizacjami pozarządowymi, tym bardziej rozwiązanie – jak na tamte czasy – było ze wszech miar nowatorskie. Podobna sytuacja zaistniała w przypadku Muzeum Armii Krajowej im. generała Emila Fiel-

³⁶ Przykładem jest Muzeum Armii Krajowej im. gen. Emila Fieldorfa Nila w Krakowie jako gminno-wojewódzka instytucja kultury, wpisana do rejestru Gminy Miejskiej Kraków, czy Krakowski Teatr – Scena Stu, wojewódzko-gminna instytucja kultury, wpisana do rejestru instytucji wojewódzkich.

³⁷ 6 września 2012 r. został podpisany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Bogdana Zdrojewskiego oraz księcia Adama Karola Czarotoryskiego, Fundatora i Prezydenta Rady Fundacji XX Czarotoryskich, List intencyjny w sprawie utworzenia „Muzeum XX Czarotoryskich w Krakowie”. Sygnatariusze listu zobowiązali się, że będą dążyć do zawarcia umowy w sprawie utworzenia i współprowadzenia instytucji kultury, tj. Muzeum Książąt Czarotoryskich w Krakowie wraz z Biblioteką Książąt Czarotoryskich. Instytucja ta ma zostać powołana z dniem 1 stycznia 2013 r., zostanie wpisana do rejestru instytucji kultury prowadzonego przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a tym samym minister będzie jej współorganizatorem. Umowa zostanie zawarta na okres 50 lat.

³⁸ Instytucja kultury założona wspólnie przez Urząd Miasta Gdańska, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego i Fundację Theatrum Gedanense, zob. Uchwała Nr 447 Rady Miasta Gdańska z dnia 20 grudnia 2007 roku w sprawie wyrażenia woli utworzenia instytucji kultury pn.: Gdański Teatr Szekspirowski.

³⁹ Uchwała Nr LX/789/08 Rady Miasta Krakowa z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie utworzenia wspólnie z Województwem Małopolskim oraz Centrum Jana Pawła II „Nie lękajcie się”, instytucji kultury pn. Instytut Dialogu Międzykulturowego im. Jana Pawła II w Krakowie.

⁴⁰ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz.U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.

⁴¹ Ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym, Dz.U. 2009 r. Nr 19, poz. 100 z późn. zm.

dorfa Nila w Krakowie, które powstało w roku 2000 jako instytucja prowadzona wspólnie przez Miasto Kraków i Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego – nie uwzględniono jako współorganizatora Fundacji Muzeum Historii Armii Krajowej, od 6 listopada 1991 roku sprawującej opiekę nad zbiorami⁴², na podstawie których utworzona została później samorządowa instytucja kultury.

Według stanu na dzień 29 lipca 2006 roku, poza narodowymi instytucjami kultury mieliśmy 26 instytucji współprowadzonych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w tym 14 instytucji kultury współprowadzonych, wpisanych do rejestru Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, 12 instytucji współprowadzonych, wpisanych do rejestru organizatorów samorządowych. Każda z tych 26 instytucji współprowadzonych pozyskała swój status formalno-prawny za kadencji ministra Waldemara Dąbrowskiego (5 lipca 2002 – 31 października 2005 roku). Obecnie – według danych przedstawionych na stronach Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego – współprowadzi ono 31 instytucji kultury (głównie z samorządami), w tym 15 instytucji kultury wpisanych do rejestru Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego⁴³ oraz 16 instytucji kultury współprowadzonych, ale wpisanych do rejestru organizatorów samorządowych⁴⁴.

⁴² Fundacja Muzeum Historii Armii Krajowej założona 6 listopada 1991 r., wpisana do rejestru Sądu Rejonowego dla m. Warszawy sygn. akt. XVI Nr Rej. F. 201/92 z dnia 28 lutego 1992 r. Oficjalne otwarcie Muzeum Historii AK w nowej siedzibie przy ul. Bosackiej 13 nastąpiło 16 maja 1992 r., choć dopiero 8 marca 1993 r. fundacja uzyskała zgodę władz wojskowych na prowadzenie statutowej działalności w obiektach będących własnością Wojska Polskiego (tj. Skarbu Państwa). W roku 1999 Prezydent Miasta Krakowa Andrzej Gołaś i Marszałek Województwa Małopolskiego Marek Nawara podpisali list intencyjny w sprawie utworzenia, prowadzenia i finansowania Muzeum Armii Krajowej. Na mocy Uchwały Nr XLV/348/00 Rady Miasta Krakowa z dnia 8 marca 2000 r., Uchwały Nr XVII/189/2000 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 21 lutego 2000 r. oraz na podstawie zawartej 24 marca 2000 r. umowy pomiędzy Miastem a Województwem Małopolskim na podstawie zbiorów historycznych przekazanych notarialnie Miastu Kraków przez Fundację Muzeum Historii Armii Krajowej powstała nowa, prowadzona i finansowana wspólnie przez oba samorządy, instytucja z siedzibą przy ul. Bosackiej 13. Uroczystość otwarcia Muzeum Armii Krajowej im. gen. Emila Fieldorfa Nila – jako drugiej w historii Krakowa instytucji prowadzonej wspólnie przez Miasto i Marszałka Województwa Małopolskiego – odbyła się 27 września 2000 r. 27 września 2012 r. otwarto stałą ekspozycję muzeum w budynku przy ul. Wita Stwosza 3, którego rewaloryzacja i adaptacja na potrzeby Muzeum Armii Krajowej w Krakowie została zakończona we wrześniu 2011 r., sfinansowana w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013 (Oś Priorytetowa 5. Krakowski Obszar Metropolitalny). Więcej zob. Informacja o Muzeum AK <http://www.muzeum-ak.pl/muzeum/index.php> [odczyt: 1.11.2012].

⁴³ Muzeum Narodowe w Gdańsku, Muzeum Narodowe w Kielcach, Muzeum Narodowe we Wrocławiu, Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu, Muzeum Sztuki w Łodzi, Muzeum – Zamek w Łańcucie, Teatr Polski we Wrocławiu, Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia z siedzibą w Katowicach, Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” w Toruniu, Opera Wrocławska, Filharmonia im. Witolda Lutosławskiego we Wrocławiu, Międzynarodowy Festiwal Wroclavia Cantans, Ośrodek Praktyk Teatralnych „Gardzienice”, Europejskie Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego w Łusławicach, Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku.

⁴⁴ Muzeum Historii Żydów Polskich w Warszawie, Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie, Muzeum Narodowe w Szczecinie, Muzeum Śląskie w Katowicach, Muzeum Lubelskie w Lublinie, Teatr im. Stefana Jaracza w Olsztynie, Teatr Żydowski im. E.R. Kamińskiej

Poza instytucjami współprowadzonymi ministerstwo jest obecnie organizatorem dla osiemnastu muzeów⁴⁵, jednej biblioteki (Biblioteka Narodowa), trzech teatrów (Teatr Narodowy, Teatr Wielki – Opera Narodowa, Narodowy Stary Teatr im. H. Modrzejewskiej w Krakowie), jednej filharmonii (Filharmonia Narodowa), dwóch warszawskich galerii (Centrum Sztuki Współczesnej – Zamek Ujazdowski oraz Zachęta – Państwowa Galeria Sztuki), dwóch instytucji zajmujących się ochroną zabytków (Narodowy Instytut Dziedzictwa i Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów⁴⁶), Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie, Filmoteki Narodowej, Archiwów Państwowych, a także ośmiu branżowych instytutów⁴⁷.

„Instytucje artystyczne” i pozostałe

Kiedy w roku 1991 wprowadzano ustawę o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, zastąpiła ona trzy inne akty: ustawę o upowszechnianiu kultury oraz o prawach i obowiązkach pracowników upowszechniania kultury z 1984 roku⁴⁸, ustawę o instytucjach artystycznych z 1984 roku⁴⁹ oraz ustawę o zezwoleniach na publiczną działalność artystyczną, rozrywkową i sportową z roku 1968. Choć nadal rozróżniano dwie kategorie instytucji kultury – tj. prowadzących gospodarkę finansową na takich zasadach jak zakłady budżetowe⁵⁰ i jak przedsiębiorstwa⁵¹ – nie

w Warszawie, Opera Nova w Bydgoszczy, Opera i Filharmonia Podlaska – Europejskie Centrum Sztuki w Białymstoku, Teatr Wielki w Poznaniu, Filharmonia Zielonogórska im. Tadeusza Bairda w Zielonej Górze, Filharmonia Pomorska im. Ignacego Paderewskiego w Bydgoszczy, Teatr Wierszalin w Supraślu, Teatr Wybrzeże w Gdańsku, Ośrodek „Pogranicze – sztuk, kultur, narodów”, Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach.

⁴⁵ Centralne Muzeum Morskie w Gdańsku, Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie, Muzeum Łowiectwa i Jeździectwa w Warszawie, Muzeum Narodowe w Krakowie, Muzeum Narodowe w Poznaniu, Muzeum Narodowe w Warszawie, Muzeum Pałac w Wilanowie, Państwowe Muzeum Stutthof w Sztutowie, Muzeum Zamkowe w Malborku, Muzeum Żup Krakowskich w Wieliczce, Państwowe Muzeum na Majdanku, Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki w Krakowie, Zamek Królewski w Warszawie – Pomnik Historii i Kultury Narodowej, Muzeum Historii Polski w Warszawie, Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie, Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie, Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku (w organizacji).

⁴⁶ Powstał 1 marca 2011 r. z przekształcenia Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych.

⁴⁷ Instytut Adama Mickiewicza, Instytut Książki, Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, Polski Instytut Sztuki Filmowej, Instytut Teatralny, Narodowy Instytut Audiowizualny, Narodowe Centrum Kultury, Instytut Muzyki i Tańca (powołany 1 października 2010 r.).

⁴⁸ Ustawa z dnia 26 kwietnia 1984 r. o upowszechnianiu kultury oraz o prawach i obowiązkach pracowników upowszechniania kultury, Dz.U. z 1984 r. Nr 26, poz. 129.

⁴⁹ Ustawa z dnia 28 grudnia 1984 r. o instytucjach artystycznych, Dz.U. 1984 r. Nr 60, poz. 304.

⁵⁰ „Instytucje kultury, takie jak: muzea, ośrodki badań i dokumentacji zabytków, biura wystaw artystycznych, filmoteka narodowa, centra sztuki, biblioteki, domy kultury, ośrodki kultury, świetlice, kluby, domy pracy twórczej, ogniska artystyczne – prowadzą gospodarkę finansową i rozliczają się z budżetem państwa lub gminy na zasadach ustalonych dla zakładów budżetowych”, art. 32 ust. 1 Ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej w jej pierwotnym brzmieniu, Dz.U. z 1991 r. Nr 114, poz. 493.

⁵¹ Art. 27–29 określały zasady gospodarki finansowej dla pozostałych instytucji kultury, jw.

funkcjonowały w nowej ustawie terminy „instytucja artystyczna” i „instytucja upowszechniania kultury”.

Do 31 grudnia 1999 roku dawne „instytucje artystyczne” prowadziły gospodarkę finansową na takich zasadach jak dla przedsiębiorstw, zaś „instytucje upowszechniania kultury” działały na podstawie przepisów finansowych obowiązujących dla zakładów budżetowych, zgodnie z ustawą o finansach publicznych, wykonując odpłatnie wyodrębnione zadania i pokrywając koszty swej działalności z przychodów własnych oraz dotacji podmiotowej i celowej z budżetu organizatora. Ujednolicenie zasad gospodarki finansowej dla wszystkich instytucji kultury nastąpiło z dniem 1 stycznia 2000 roku i wprowadziła je ustawa o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej⁵².

Jedenaście lat później, zgodnie z art. 11 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, znowelizowaną ustawą z 31 sierpnia 2011 roku⁵³, instytucje kultury ponownie podzielono na artystyczne i pozostałe⁵⁴. W odniesieniu do instytucji artystycznych ww. ustawa wprowadziła pojęcie „sezonu artystycznego”, który rozpoczyna się 1 września, a kończy 31 sierpnia następnego roku⁵⁵. Instytucje artystyczne (teatry, opery, operetki, filharmonie, orkiestry symfoniczne i kameralne, zespoły pieśni i tańca, zespoły chóralskie) od 1 stycznia 2012 roku działają w sezonach artystycznych. W konsekwencji dyrektorów tych instytucji organizatorzy powołują także na sezony artystyczne (na czas określony – od 3 do 5 sezonów artystycznych). Budżet instytucji artystycznych jest jednak nadal planowany tak jak w przypadku pozostałych instytucji na rok budżetowy (obejmuje część jednego i część kolejnego sezonu), a to nasuwa wiele wątpliwości co do sensu wprowadzenia tego typu zmiany.

Domy kultury a młodzieżowe domy kultury. Podobieństwa i różnice. Status młodzieżowych domów kultury

Jeśli przyjrzymy się podmiotom w sferze upowszechniania kultury, finansowanym z budżetu Gminy Miejskiej Kraków, znajdziemy tu dwie kategorie domów, centrów i ośrodków kultury:

- 1) mające status instytucji kultury (9 podmiotów w Krakowie, których działalność jest nadzorowana przez Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMK)⁵⁶;

⁵² Dz.U. z 2000 r. Nr 12, poz. 136. Więcej zob. J. Szulborska-Łukaszewicz, *Wstęp* [w:] *Miejskie instytucje kultury. Przewodnik*, Kraków 2000, s. 5.

⁵³ Ustawa z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2011 r. Nr 207, poz. 1230.

⁵⁴ Zgodnie z art. 10 ust. 2. Ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej: „Instytucjami artystycznymi są instytucje kultury powołane do prowadzenia działalności artystycznej w dziedzinie teatru, muzyki, tańca, z udziałem twórców i wykonawców, w szczególności: teatry, filharmonie, opery, operetki, orkiestry symfoniczne i kameralne, zespoły pieśni i tańca oraz zespoły chóralskie”.

⁵⁵ Art. 11a ust. 2.

⁵⁶ 9 instytucji kultury: Nowohuckie Centrum Kultury, Centrum Kultury „Dworek Białoprądnicki”, Dom Kultury „Podgórze”, Śródmiejski Ośrodek Kultury, Ośrodek Kultury

- 2) mające status jednostki budżetowej placówki oświatowo-wychowawcze (11 podmiotów w Krakowie nadzorowanych przez Wydział Edukacji UMK)⁵⁷.

Czym różni się samorządowy (miejski, powiatowy, wojewódzki) dom kultury od młodzieżowego domu kultury?

Niewielu mieszkańców naszego kraju wie tak naprawdę, na czym polega różnica między młodzieżowym domem kultury a domem kultury. Funkcjonując na podstawie odrębnych przepisów prawnych realizują pokrewne zadania i adresują je do podobnych grup interesariuszy⁵⁸. Staromiejskie Centrum Kultury Młodzieży, Centrum Młodzieży im. dra Henryka Jordana czy Młodzieżowy Dom Kultury im. Andrzeja Bursy lub inne młodzieżowe domy kultury, potocznie często nazywane instytucjami kultury, nie są nimi jednak w rozumieniu ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej⁵⁹.

Młodzieżowe domy kultury (placówki wychowania pozaszkolnego) działają na podstawie przepisów Ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty⁶⁰, domy kultury natomiast na podstawie przepisów ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej⁶¹. Jako samorządowe jednostki budżetowe, placówki oświatowo-wychowawcze, młodzieżowe domy kultury nie posiadają osobowości prawnej. Domy kultury – mają osobowość prawną, uzyskują ją – o czym była już mowa – po dokonaniu wpisu do rejestru instytucji kultury, prowadzonego przez organizatora. W rejestrze tym nie znajdziemy młodzieżowych domów kultury. Brak osobowości prawnej w przypadku jednostek budżetowych skutkuje na przykład tym, że w przypadku ubiegania się o fundusze europejskie w imieniu młodzieżowego domu kultury wniosek o fundusze musiałaby złożyć gmina, powiat lub województwo (tj. ten podmiot, którego jednostką budżetową byłby dany mdk). Dom kultury, będąc instytucją kultury w rozumieniu ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, sam we własnym imieniu może zgłosić wniosek do konkursu o fundusze unijne (dom kultury może prosić organizatora o zabezpieczenie niezbędnych środków własnych na rzecz przygotowywanego projektu, tzw. wkład własny).

Kraków–Nowa Huta, Ośrodek Kultury Zespół Pieśni i Tańca „Krakowiacy”, Ośrodek Kultury im. C.K. Norwida, Ośrodek Kultury – Biblioteka Polskiej Piosenki, Instytut Dialogu Międzykulturowego im. Jana Pawła II w Krakowie (współprowadzona instytucja kultury).

⁵⁷ Wśród 11 placówek wychowania pozaszkolnego znajdują się: Centrum Młodzieży im. dra Henryka Jordana w Krakowie, Młodzieżowy Dom Kultury im. Andrzeja Bursy, Międzyszkolny Ludowy Zespół Pieśni i Tańca „Krakowiak”, Staromiejskie Centrum Kultury Młodzieży, Młodzieżowy Dom Kultury Fort 49 „Krzesławice”, Młodzieżowy Dom Kultury „Dom Harcerza” im. prof. Aleksandra Kamińskiego, Młodzieżowy Dom Kultury – ul. Grunwaldzka, Młodzieżowy Dom Kultury im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Młodzieżowy Dom Kultury – al. 29 Listopada 102, Młodzieżowy Dom Kultury „Dom Harcerza” ul. Reymonta, Młodzieżowy Dom Kultury im. Janusza Korczaka.

⁵⁸ Zob. J. Szulborska-Lukaszewicz, *Miejskie instytucje kultury. Przewodnik...*

⁵⁹ Ustawa z dnia 25 października 1991 r.

⁶⁰ Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.

⁶¹ Ustawa z dnia 25 października 1991 r.

Młodzieżowe domy kultury zatrudniają pracowników merytorycznych zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 26 stycznia 1982 roku Karta Nauczyciela⁶², która określa tygodniowy czas pracy w wymiarze 18 godzin oraz daje im inne przywileje (m.in. dotyczące urlopu), domy kultury będące instytucjami kultury zatrudniają pracowników na podstawie Kodeksu Pracy (umowa o pracę w wymiarze 40 godzin tygodniowo).

W obu przypadkach podmioty te są finansowane z budżetu samorządu. W odniesieniu do młodzieżowych domów kultury dotacja podmiotowa z założenia, ze względu na ich funkcje wobec społeczeństwa, powinna być i jest procentowo wyższa w stosunku do całości kosztów ich utrzymania (stanowi około 98–99% całości kosztów utrzymania), w przypadku domów kultury będących instytucjami kultury dotacja z budżetu organizatora jest niższa, są one bowiem – podobnie jak i inne publiczne instytucje kultury – obligowane do generowania przychodów (dotacja stanowi około 60–90% całości kosztów ich utrzymania i zależy zarówno od potencjału, jak i aktywności każdej z instytucji – na podstawie badań własnych).

Jednostki budżetowe mogą prowadzić działalność gospodarczą i generować przychody, przy czym niewykorzystane na koniec roku budżetowego wracają do budżetu organizatora i są ponownie rozdzielane na poszczególne zadania gmin (zdrowie, drogi, a nie tylko na oświatę czy kulturę). Stąd popularne jest gromadzenie środków na koncie Komitetu Rodzicielskiego, który następnie decyduje o sposobie ich wykorzystania⁶³, ale decyzja, kiedy zostaną wykorzystane, nie musi być podejmowana w pośpiechu, aby wydać pieniądze przed końcem roku budżetowego, gdyż po zakończeniu roku budżetowego środki te nadal pozostają na koncie komitetu.

W Krakowie funkcjonuje obecnie 11 dość prężnych młodzieżowych domów kultury, dysponujących znakomitą bazą służącą realizacji celów statutowych⁶⁴. Jesienią 2011 roku, z inicjatywy nowej wiceprezydent ds. edukacji, Anny Okońskiej-Walkowicz, rozgorzała trwająca jeszcze w połowie 2012 roku dyskusja na temat ich likwidacji i przekazania ich zadań wraz z mieniem podmiotom trzeciego sekto-

⁶² Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, Nr 170, poz. 1218, Nr 220, poz. 1600, z 2007 r. Nr 17, poz. 95, Nr 80, poz. 542, Nr 102, poz. 689, Nr 158, poz. 1103, Nr 176, poz. 1238, Nr 191, poz. 1369, Nr 247, poz. 1821, z 2008 r. Nr 145, poz. 917, Nr 227, poz. 1505, z 2009 r. Nr 1, poz. 1, Nr 56, poz. 458, Nr 67, poz. 572, Nr 97, poz. 800, Nr 213, poz. 1650, Nr 219, poz. 1706).

⁶³ Zob. Statut Młodzieżowego Domu Kultury Fort 49 „Krzesławice” w Krakowie „III.1. Organami MDK F.49 są: Dyrektor MDK F.49; Rada Pedagogiczna; Komitet Rodzicielski (Rada Rodziców); Samorząd Wychowanków. [...] III.9 Do zadań Komitetu Rodzicielskiego należy w szczególności [...] gromadzenie funduszy z dobrowolnych składek rodziców lub innych źródeł celem wspierania statutowej działalności placówki”, www.bip.krakow.pl/zalaczniki/dokumenty/4661 [odczyt: 1.11.2011].

⁶⁴ Wątek dotyczący realizowania podobnych funkcji w zakresie upowszechniania kultury i edukacji kulturalnej przez domy kultury oraz młodzieżowe domy kultury, przy różnicy podstaw prawnych ich funkcjonowania podjął Janusz Paluch podczas sesji zorganizowanej w 2005 r. przez Oddział Krakowski Ludowego Towarzystwa Naukowo-Kulturalnego i Śródmiejski Ośrodek Kultury w Krakowie. Więcej zob. J.M. Paluch, *Edukacja kulturalna w działalności Śródmiejskiego Ośrodka Kultury w Krakowie*, „Roczniki Ludowego Towarzystwa Naukowo-Kulturalnego. Oddział w Krakowie”, 2006, nr 7, s. 83–84.

ra bądź przekształcenia w instytucje kultury⁶⁵. Przygotowano już projekty odpowiednich uchwał Rady Miasta Krakowa. Nie uzyskały one jednak jednomyślnego poparcia radnych miejskich.

Funkcja „organizatora”

Jak podkreśla ustawodawca „podmioty tworzące instytucje kultury (...), zwane są dalej organizatorami”⁶⁶. Ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej określiła wyraźnie obowiązki organu założycielskiego wobec instytucji. Nie kończą się one na jej powołaniu, nadaniu jej statutu i wpisaniu do prowadzonego przez organ założycielski rejestru⁶⁷, przez co instytucja uzyskuje osobowość prawną. Ustawodawca zobowiązuje organizatora do zapewnienia utworzonej instytucji środków niezbędnych „do rozpoczęcia i prowadzenia działalności kulturalnej” oraz – po nowelizacji z 27 kwietnia 1996 roku – także „utrzymania obiektu”, w którym działalność ta jest prowadzona⁶⁸.

W praktyce, jak wykazały badania przedstawione przez Dorotę Folgę-Januszewską⁶⁹ i zrealizowane według jej projektu w roku 2008 przez Narodowe Centrum Kultury, średnia dotacja organizatora w przypadku instytucji muzealnych finansowanych z budżetu ministerstwa ds. kultury „w latach 1998–2008 wynosiła 71% budżetu instytucji”, w tym najniższa dotacja stanowiła 47%, najwyższa – 88,35%. W przypadku muzeów samorządowych i współprowadzonych „średnia dotacja od organizatora wynosiła w tym samym okresie 81,4%”, przy najniższej dotacji 58% (Muzeum Zamkowe w Pszczynie, dysponujące znakomitym potencjałem) i najwyższej – 96,5% (Muzeum Historii Fotografii im. Wacława Rzewuskiego w Krakowie)⁷⁰.

Według opinii dyrektorów instytucji kultury, popartych cytatami z wywiadów przeprowadzonych w ramach badań poznańskich instytucji kultury, zrealizowanych w grudniu 2011 roku, dotacje organizatorów z roku na rok maleją, budżet zadaniowy to fikcja, ponieważ dotacja jest ograniczana do środków niezbędnych do utrzymania etatów, opłacenia czynszów i mediów⁷¹. Ostatnie lata pokazują, że w Krakowie jest jeszcze gorzej – dotacja nie starcza na pokrycie ww. kosztów.

⁶⁵ M. Wrzos-Lubaś, *Kraków: rodzice bronią młodzieżowych domów kultury*, „Gazeta Krakowska”, 21 listopada 2011 r., <http://www.gazetakrakowska.pl/artykul/474815,krakow-rodzice-bronia-mlodziezowych-domow-kultury,id,t.html>, [odczyt: 1.11.2012]; M. Wrzos-Lubaś, *Młodzież broni swoich domów. Kulturalnie*, „Gazeta Krakowska” z 22 listopada 2011 r., s. 1; O. Szpunar, *Miasto chce się pozbyć młodzieżowych domów kultury*, „Gazeta Wyborcza”, z 14 listopada 2011 r.; P. Knaś, *Czy likwidować młodzieżowe domy kultury?*, <http://badania-w-kulturze.mik.krakow.pl> [odczyt: 11.11.2012].

⁶⁶ Art. 10 ust. 1 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.

⁶⁷ Zasady prowadzenia rejestru określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 26 stycznia 2012 r. w sprawie sposobu prowadzenia i udostępniania rejestru instytucji kultury (Dz.U. z 20 lutego 2012 r., poz. 189).

⁶⁸ Art. 12 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, Dz.U. jw.

⁶⁹ D. Folga-Januszevska, *Muzea w Polsce 1989–2008*, Warszawa 2008.

⁷⁰ Tamże, s. 14–15.

⁷¹ A. Datko, R. Necel, *Nowoczesna instytucja kultury. Raport z badań*, Poznań 2011, s. 39.

Procedura powoływania instytucji kultury jest następująca. Organizator wydaje akt o utworzeniu instytucji. Jest nim uchwała organu stanowiącego (w przypadku Gminy Miejskiej Kraków będzie to uchwała rady miasta powołująca instytucję, w przypadku województwa małopolskiego – uchwała sejmiku, w przypadku powiatu – uchwała rady powiatu). W przedmiotowej uchwale wskazany jest zarówno sposób i źródła finansowania instytucji, zakres, obszar oraz charakter działalności.

Warto wspomnieć, że aktualnie, mimo kryzysu finansów publicznych, w Krakowie trwa dyskusja i prowadzone są negocjacje w sprawie utworzenia kolejnej (trzydziestej) samodzielnej samorządowej instytucji kultury w Krakowie, zarządzanej przez Gminę Miejską Kraków – Muzeum PRL-u, stanowiącego obecnie oddział Muzeum Historii Polski w Warszawie. Projekt uchwały stanowi załącznik do Zarządzenia Nr 1752/2012 Prezydenta Miasta Krakowa z 27 czerwca 2012 roku⁷² (druk Nr 848 uchwały Rady Miasta Krakowa). Nowo utworzona instytucja w okresie pierwszych pięciu lat ma być współfinansowana przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego⁷³. Zgodnie z założeniem Magdaleny Sroki, zastępcy Prezydenta Miasta Krakowa ds. Kultury i Promocji Miasta, „kwota potrzebna na utrzymanie muzeum nie powinna nigdy przekraczać 1 mln zł i jest szansa na samoutrzymanie się muzeum (80–85% środków powinno być zapewnione z wpływów z biletów)”⁷⁴. Ze względu jednak na kryzys finansów publicznych rozważa się jednocześnie łączenie mniejszych krakowskich instytucji kultury, w tym np. bibliotek.

Organizator ma bowiem prawo zarówno do powoływania (tworzenia) instytucji kultury, jak i ich łączenia, podziału bądź likwidacji. Tryb i zasady powoływania, łączenia oraz likwidowania instytucji kultury regulują zapisy rozdziału 2 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej⁷⁵. Aby zobrazować realizację zapisów ustawy w tym zakresie posłużę się krakowskimi przykładami.

W roku 1995 radni miejscy podjęli decyzję o **likwidacji** PIA Estrada Krakowska⁷⁶, na jej miejsce, do realizacji podobnych funkcji, w styczniu 1997 roku **powołano** Biuro Festiwalowe – „Kraków 2000”⁷⁷.

⁷² Zarządzenie Nr 1752/2012 Prezydenta Miasta Krakowa z 27 czerwca 2012 r. w sprawie przyjęcia i przekazania pod obrady Rady Miasta Krakowa projektu uchwały Rady Miasta Krakowa w sprawie utworzenia miejskiej instytucji kultury pod nazwą: Muzeum PRL-u (w organizacji).

⁷³ Protokół Nr 34/12 z posiedzenia Komisji Kultury, Promocji i Ochrony Zabytków Rady Miasta Krakowa z dnia 11 lipca 2012 r. (Biuletyn Informacji Publicznej Urzędu Miasta Krakowa).

⁷⁴ Protokół Nr 34/12, s. 2.

⁷⁵ Art. 19–24 ustawy, jw. Organizatorzy stosunkowo często korzystają z przepisów dotyczących powoływania, łączenia, podziału instytucji kultury, rzadziej – ich likwidacji. Więcej zob. J. Szulborska-Łukaszewicz, *Polityka kulturalna w Krakowie*, s. 119–135.

⁷⁶ Ze względu na ujemny wynik finansowy 1 marca 1995 r. Rada Miasta Krakowa podjęła uchwałę o likwidacji PIA Estrada Krakowska, którą z dniem 19 grudnia 1996 r. wykreślono z rejestru gminnych instytucji kultury.

⁷⁷ Uchwała Nr LXIX/681/97 Rady Miasta Krakowa z dnia 15 stycznia 1997 r. w sprawie utworzenia instytucji kultury Biuro Festiwalowe – Kraków 2000. Statut nadany uchwałą Nr 21/97

Kilkakrotnie w Krakowie dokonywano łączenia instytucji kultury. Dotyczyło to Teatru Satyry Maszkaron⁷⁸ oraz Teatru Poezji i Muzyki Ewy Demarczyk⁷⁹. Oba teatry zostały włączone w struktury Teatru Ludowego, co faktycznie skutkowało – szczególnie w przypadku Teatru Ewy Demarczyk, likwidacją instytucji⁸⁰.

Na mocy Uchwały Nr LXVII/625/04 RMK z 15 grudnia 2004 roku⁸¹ z dniem 1 stycznia 2005 roku utworzono nową instytucję kultury, Teatr KTO, dokonując wyłączenia go ze struktur innej miejskiej instytucji kultury Centrum Kultury „Dworek Białoprądnicki”.

W latach 2005–2006 osobom zarządzającym Stowarzyszeniem Łąźnia i Fundacja „Cracovia Danza” udało się, przy sprzyjających okolicznościach, przekonać krakowskich radnych i zyskać status publicznych instytucji kultury – powołano dwie gminne instytucje kultury, które w pewnym sensie kontynuują misję podjętą przez organizacje pozarządowe, z których wyrosły i osiągnęły swoją pozycję na mapie Krakowa. Jedną z tych instytucji jest Teatr Łąźnia Nowa, który wprawdzie z przestrzeni Kazimierza przeniósł się do Nowej Huty, tam musiał na nowo wykreować swoją przestrzeń i pozyskać zainteresowanie oraz zaufanie mieszkańców dzielnic nowohuckich, jednak twórcy oraz inicjatorzy nowej publicznej instytucji kultury pozyskali zaufanie społeczne, w tym zaufanie radnych miejskich, prowadząc działania – jako Stowarzyszenie Łąźnia – przy ulicy Paulińskiej 28. O powołanie nowej miejskiej instytucji kultury na terenie dzielnicy Nowa Huta zabiegali radni miejscy, zobowiązując Prezydenta Miasta do podjęcia wszelkich możliwych starań w kierunku jak najszybszego jej utworzenia, tak aby nowa instytucja mogła podjąć działalność me-

---

ZMK z dnia 16 stycznia 1997 r. Zob. D. Głondys *Festiwal Kraków 2000 w kontekście integracji europejskiej*, „Przegląd Europejski”, 2001, nr 1, s. 286.

⁷⁸ Teatr Satyry „Maszkaron” został założony 3 września 1983 r. przez Brunona Rajcę, jego pierwszą premierą w dniu 17 grudnia 1983 r. był *Dekameron* G. Boccaccia. Funkcjonował w zaadaptowanych na potrzeby teatru piwnicach Wieży Ratuszowej, a od kwietnia 1985 r. także na małej scenie Studio przy ul. Starowiślniej. Po śmierci Rajcy (25 XI 1989 r.) dyrektorem teatru został Andrzej Mrożewski i pełnił tę funkcję do czasu fuzji Teatru Maszkaron z Teatrem Ludowym. Więcej zob. J. Szulborska-Lukaszewicz, *Gmina miejska Kraków organizatorem miejskich instytucji kultury* [w:] *też*, *Polityka kulturalna w Krakowie*, s. 119–134.

⁷⁹ Teatr ten powstał w 1986 r., jako Państwowy Teatr Muzyki i Poezji pn. „Teatr Ewy Demarczyk”. Statutowym celem instytucji miało być stwarzanie sprzyjających warunków rozwojowi twórczości Ewy Demarczyk i jej zespołu artystycznego. W 1989 r. z Narodowego Funduszu Rozwoju Kultury przyznano teatrowi dotację na zakup m.in. sprzętu akustycznego, aparatury nagłaśniającej, urządzeń do realizacji nagrań dźwiękowych (zob. J. Sadecki, *Czy teatr Ewy Demarczyk przeniesie się do Bochni*, „Rzeczpospolita”, 31 lipca–1 sierpnia 1999 r. oraz J. Sadecki, *Koniec Teatru Ewy Demarczyk*, „Rzeczpospolita”, 2 marca 2000 r.).

⁸⁰ Mimo burzliwych dyskusji, ze względów organizacyjno-ekonomicznych, oraz w celu umożliwienia artystce występów scenicznych, w sytuacji utraty lokalu przy ul. Mostowej, 26 stycznia 2000 r. Rada Miasta Krakowa podjęła decyzję o połączeniu od 1 marca 2000 r. Teatru Muzyki i Poezji pn. „Teatr Ewy Demarczyk” z Teatrem Ludowym. Uchwała Nr XLIII/330/00 Rady Miasta Krakowa z dnia 26 stycznia 2000 r. w sprawie połączenia miejskich instytucji kultury.

⁸¹ Uchwała Nr LXVII/625/04 RMK z 15 grudnia 2004 r. w sprawie utworzenia miejskiej instytucji kultury pn.: Teatr KTO.

rytoryczną już 1 stycznia 2005 roku⁸². Kolejna instytucja, Balet Dworski „Cracovia Danza” z siedzibą przy placu Na Groblach 7, bez własnej sceny, rozpoczęła działalność 1 września 2006 roku⁸³.

W roku 2010 powstało ostatecznie Muzeum Sztuki Współczesnej (w organizacji), tzw. MOCAK. Uroczyste oddanie do użytku budynku (zrealizowanego w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego⁸⁴), nastąpiło 16 listopada 2010 roku. Oficjalne otwarcie Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie⁸⁵ odbyło się 19 maja 2011 roku.

⁸² Uchwała Nr XLVII/456/04 RMK w sprawie ustalenia kierunków działania dla Prezydenta Miasta Krakowa dotyczących utworzenia miejskiej instytucji kultury pn. Łaźnia Nowa. Załącznik do ww. uchwały stanowiła koncepcja utworzenia i funkcjonowania „Łaźni Nowej”. Teatr „Łaźnia Nowa” z siedzibą na os. Szkolnym 25 utworzono na mocy Uchwały Nr LXVI/621/04 RMK z 1 grudnia 2004 r. w sprawie utworzenia miejskiej instytucji kultury pn.: Teatr „Łaźnia Nowa”.

⁸³ Uchwała Nr CXIV/1185/06 RMK z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie utworzenia miejskiej instytucji kultury pn.: Balet Dworski „Cracovia Danza”

⁸⁴ Uchwała Nr X/141/07 RMK z dnia 1 kwietnia 2007 r. w sprawie zabezpieczenia środków finansowych jako wkładu własnego na realizację zadania pn. „Utworzenie Muzeum Sztuki Współczesnej”, jako wniosku aplikacyjnego w ramach priorytetu 3 – „Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast” Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

⁸⁵ Starania o utworzenie Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie, jeszcze w połowie lat dwudziestych XX w., podejmowała Masza Potocka. (zob. J. Szulborska-Łukaszewicz, *Polityka kulturalna w Krakowie*, s. 90). Później, równolegle, Miasto Kraków i Marszałek Małopolski prowadzili działania w kierunku utworzenia tego typu instytucji w Krakowie. W połowie czerwca 2005 r. uroczyste zainaugurowała swoją działalność Małopolska Fundacja Muzeum Sztuki Współczesnej, której inicjatorem był marszałek województwa Janusz Sepioł. W oficjalnej inauguracji w Centrum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha wziął udział minister kultury Waldemar Dąbrowski i przedstawiciele Instytutu im. Adama Mickiewicza (koordynator programu „Znaki Czasu”). „Podczas inauguracyjnego spotkania został zaprezentowany obraz Leona Tarasewicza – dar Ministra Kultury inaugurujący kolekcję fundacji. (...) Minister przekazał również marszałkowi czek na blisko 300 tys. zł na kolejne inwestycje związane z działalnością Muzeum”. Celem fundacji było gromadzenie autonomicznej kolekcji sztuki współczesnej mającej stanowić załóżek przyszłych zbiorów muzeum sztuki współczesnej. Fundacja pozyskiwała prace „drogą zakupów w oparciu o własne środki i dofinansowanie w ramach Narodowego Programu Kultury „Znaki Czasu”, a także dzięki darom artystów”. Zob.: <http://um.wrotamalopolski.pl/Sejmik/Informacje/?id=1060> [odczyt: 1.11.2011] oraz <http://um.wrotamalopolski.pl/Zarząd/Informacje/?id=1324> [odczyt: 1.11.2011]. Kiedy Uchwałą Nr LXXXVII/1145/09 Rady Miasta Krakowa z dnia 2 grudnia 2009 r. Gmina Miejska Kraków utworzyła Muzeum Sztuki Współczesnej (w organizacji), Marszałek Małopolski chciał przekazać kolekcję do nowego gmachu Muzeum Sztuki Współczesnej. Jednak Masza Potocka, dyrektor muzeum w organizacji, wypowiedziała się oficjalnie, iż nie jest zainteresowana przejęciem w depozyt zebranych przez fundację dzieł ani ich prezentowaniem w zarządzanym przez siebie muzeum. Warto podkreślić, że fundacja dysponowała wówczas wysoko ocenianą przez specjalistów kolekcją 400 prac ponad 50 autorów, wśród których znaleźli się m.in. Wilhelm Sasnal, Marta Deskur, Mirosław Bałka, Monika Sosnowska, Jarosław Modzelewski, Marek Chlanda czy Leon Tarasewicz. Zbiory te zalegały magazyny Ośrodka Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora „Cricoteka” i prezentowane były okazjonalnie. „To efekt konkurencji prezydenta z marszałkiem (...) – konkluduje Starmach”. Więcej zob. M. Wrzos-Lubaś, *Kraków: muzeum nie chce wystawiać dzieł. „No bo nie...”*, „Gazeta Krakowska”, 13 grudnia 2010 r., <http://www.gazetakrakowska.pl/artykul/344750,krakow-muzeum-nie-chce-wystawiac-dziel-no-bo-nie,id,t.html> [odczyt: 1.11.2012].

Muzeum powstało na terenie dawnej Fabryki Emalia Oskara Schindlera, w poprzemysłowej dzielnicy Zabłocie, według projektu architektonicznego włoskiego architekta i projektanta wnętrz – Claudio Nardi.

Statut i regulaminy

Podstawowymi dokumentami, które regulują działalność instytucji kultury, obok aktu założycielskiego, są statut i regulamin organizacyjny, a także regulamin pracy oraz regulamin wynagradzania – w przypadku instytucji zatrudniających więcej niż 20 pracowników⁸⁶. Pierwszy regulamin organizacyjny powinien zostać sporządzony przed zatrudnieniem pracowników, na jego podstawie bowiem dokonuje się zatrudnienia, przydzielając zakresy czynności.

Statut nadaje instytucji organizator. Pierwszy statut stanowi załącznik do uchwały powołującej instytucję i zawiera, zgodnie z ustawą o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, nazwę, teren działania oraz siedzibę instytucji kultury, zakres działalności, organy zarządzające i doradcze, a także sposób ich powoływania, określenie źródeł finansowania, zasady dokonywania zmian statutowych, postanowienia dotyczące prowadzenia działalności innej niż kulturalna, jeżeli instytucja zamierza działalność taką prowadzić⁸⁷. Określone w statucie cele działania instytucji, wskazane przez jej organizatora, wyznaczają misję instytucji i jej funkcje wobec społeczeństwa. Realizacja tych celów powinna być podstawą przy ocenie pracy dyrektora instytucji⁸⁸. W jakim stopniu świadomie są jednak formułowane te cele, w jakim zakresie różnicują funkcje instytucji kultury, często działających obok siebie, konkurujących z sobą o czas tego samego potencjalnego odbiorcy? Paweł Płoski w raporcie „Teatry Polskie 2007–2009” dokonał analizy celów statutowych zawartych w statutach 89 polskich teatrów⁸⁹. Zwraca uwagę, że są one bardzo różnorodne, jedne zawierają bardzo lakonicznie sformułowane ogólne cele, w innych cele są rozbudowane (nawet do 14 punktów). Choć wiele teatrów organizuje festiwale, tylko niektóre mają ich realizację wpisaną jako cel swojej działalności statutowej, a tylko w dwóch spośród badanych przypadków odnotowano w statucie realizowany festiwal z nazwy⁹⁰.

⁸⁶ P. Wieczorek, *Instytucje kultury*, s. 15–16.

⁸⁷ Art. 13.

⁸⁸ Wśród 22 wniosków, sformułowanych podczas II Forum Teatru Polskiego, zorganizowanego w Warszawie w 2010 r. przez Stowarzyszenie Dyrektorów Teatrów, znalazł się wniosek następującej treści: „11. Statut teatru powinien być nadawany przez Radę Miasta lub Sejmik wojewódzki a nie przez zarząd czy prezydenta. Należy doprecyzować odpowiednio zapis ustawy”, choć w punkcie 16 zebrani postulowali „ograniczenie wpływu polityków na życie teatru”. Pozornie wykluczające się wnioski, ale intencja zapisu w punkcie 11 jest idea, aby to władza stanowiąca samorządu określiła wyraźnie misję i cele teatru, następnie zaś rozliczała dyrektora instytucji z realizacji tej misji i wynikających z niej zadań. Zob. *Wnioski z II Forum Polskiego Teatru do przekazania do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego*, <http://www.forumteatru.pl/po-ii-forum-teatru/> <http://www.forumteatru.pl/po-ii-forum-teatru/> [odczyt: 1.11.2012].

⁸⁹ P. Płoski, *Cele statutowe [w:] Teatry polskie 2007–2009*, Warszawa 2010, s. 39–42.

⁹⁰ Tamże, s. 40.

Organizację wewnętrzną instytucji kultury określa jej regulamin organizacyjny. W odróżnieniu od statutu jest on wprowadzany na mocy zarządzenia dyrektora instytucji, po zasięgnięciu opinii organizatora oraz organizacji związkowych i stowarzyszeń twórczych (jeśli to możliwe)⁹¹. Regulamin organizacyjny określa strukturę organizacji i zależność pomiędzy stanowiskami oraz komórkami w organizacji.

W związku z nowelizacją ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej z 31 sierpnia 2011 roku⁹², organizator może utworzyć instytucję kultury prowadzącą działalność kulturalną w więcej niż jednej formie organizacyjnej, np. pełniącą jednocześnie funkcje teatru i biblioteki, biblioteki i ośrodka kultury. Jeśli łączone są instytucje prowadzące działalność artystyczną i inną niż artystyczna, podmiot powstający w wyniku tego połączenia uzyskuje status instytucji artystycznej⁹³, tj. organizującej swoją działalność „w oparciu o sezony artystyczne, na które ustala się plany repertuarowe”⁹⁴.

Zapis ten zmienił także sytuację bibliotek, które dotychczas, zgodnie z zapisami o bibliotekach, nie mogły być łączone z innymi podmiotami. Obecnie, zgodnie z art. 13 ust. 7 i 8, biblioteki publiczne mogą być łączone z innymi instytucjami kultury, „jeżeli połączenie nie spowoduje uszczerbku w wykonywaniu dotychczasowych zadań”, przy czym połączenie to „wymaga zasięgnięcia opinii Rady i właściwej wojewódzkiej biblioteki publicznej oraz wydania zgody przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego”⁹⁵.

Dotacja podmiotowa a dotacje celowe

Podstawą gospodarki finansowej instytucji kultury jest „*plan finansowy ustalony przez dyrektora, z zachowaniem wysokości dotacji organizatora*”⁹⁶. Plan finansowy, sporządzony zgodnie z zapisami ustawy o finansach publicznych, powinien uwzględniać plan usług i przychodów z prowadzonej działalności, wielkość dotacji, plan kosztów (w tym wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń, koszty zakupu towarów i usług, inne płatności wynikające z zaciągniętych zobowiązań), wydatki majątkowe (plan kosztów ewentualnych remontów, konserwacji oraz inwestycji – zależnie od potrzeb), a także stan należności i zobowiązań na początek i koniec roku oraz stan środków pieniężnych na początek i koniec roku⁹⁷. Dotacja organizatora stanowi znaczącą część dochodów każdej instytucji kultury, ale nie jest (nie powinna być w każdym razie) podstawą do ingerencji organizatora w działalność merytoryczną. Ustala się ją na jeden rok budżetowy (co zdecydowanie ogranicza polskie instytucje kultury, szczególnie artystyczne – teatry, instytucje muzyczne, ale i duże pla-

⁹¹ Art. 13 ust. 3 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.

⁹² Ustawa z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej oraz niektórych innych ustaw.

⁹³ Art. 18 ust. 2 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.

⁹⁴ Art. 11a.

⁹⁵ Art. 13 Ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, Dz.U. z 2012 r. poz. 642, poz. 908.

⁹⁶ Art. 27 ust. 3.

⁹⁷ Art. 31 Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

cówki muzealne – w przygotowaniu oraz realizacji atrakcyjnych długoterminowych planów i programów merytorycznych)⁹⁸. O wysokości dotacji decyduje co roku organizator (władza stanowiąca, tj. np. rada miasta, sejmik). Zgodnie z art. 28 ust. 3 dotacja organizatora może mieć formę dotacji podmiotowej, która jest przeznaczona „na dofinansowanie działalności bieżącej w zakresie realizowanych zadań statutowych, w tym na utrzymanie i remonty obiektów”⁹⁹ oraz dotacji celowej – „na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji”¹⁰⁰ lub „na realizację wskazanych zadań i programów”¹⁰¹.

Dotacja podmiotowa jest przekazywana instytucji co miesiąc jako 1/12 wartości ogółu dotacji podmiotowej, zgodnie z opracowanym przez organizatora harmonogramem realizacji budżetu. Warto tu jednak przytoczyć opinię Piotra Wieczorka, który podkreśla, iż według niego taka sytuacja nie jest prawidłowa, nie widzi on podstaw prawnych do dzielenia dotacji podmiotowej na części (co jest przewidziane w przypadku dotacji celowej czy środków europejskich). Instytucja kultury nie jest jednostką budżetową, nie otrzymuje transz czy zaliczek, dzielenie dotacji podmiotowej „ogranicza możliwość dysponowania środkami”¹⁰². W dobie kryzysu finansów publicznych ma to szczególne znaczenie. Z końcem roku budżetowego 2011 Gmina Miejska Kraków nie wszystkim krakowskim instytucjom kultury wypłaciła należne im i wynikające z ustalonego planu oraz harmonogramu dotacje. Mimo to dotacja z budżetu publicznego jest celem, do którego dąży wiele organizacji pozarządowych.

Środki publiczne i dyscyplina finansów publicznych

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że środki przekazywane przez organizatorów instytucjom kultury stanowią szczególną kategorię – są to tzw. środki publiczne¹⁰³. Osoby zarządzające mieniem i środkami publicznymi muszą czynić to ze szczególną starannością, uwzględniając wiele związanych z tym zasad i procedur, z założeniami mających na celu podnoszenie efektywności oraz ekonomiki ich wykorzystania.

Niegospodarność w zarządzaniu środkami publicznymi wiąże się z naruszeniem dyscypliny finansów publicznych. Za naruszenie dyscypliny finansów publicznych – zgodnie z Ustawą z 17 grudnia 2004 roku o odpowiedzialności za naruszenie dy-

⁹⁸ W pracach nad strategią rozwoju kultury w Krakowie pojawił się postulat tworzenia trzyletnich planów budżetowych dla instytucji kultury, aby ułatwić im planowanie i organizację wydarzeń w dłuższej perspektywie czasowej. Zob. *Strategia Rozwoju Kultury w Krakowie na lata 2010–2014*, Załącznik do Uchwały Nr CXIV/1524/10 Rady Miasta Krakowa z dnia 20 października 2010 r., Kraków, wrzesień 2010, s. 41 (priorytet: II.1.).

⁹⁹ Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, art. 28 ust. 3 pkt 1).

¹⁰⁰ Art. 28 ust. 3 pkt 2).

¹⁰¹ Art. 28 ust. 3 pkt 3).

¹⁰² P. Wieczorek, *Instytucje kultury*, Warszawa 2011, s. 67.

¹⁰³ Zob. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Dz.U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240 i 1241 z późn. zm.

scypliny finansów publicznych¹⁰⁴ – uważa się m.in. doprowadzenie do uszczuplenia należnych instytucji wpływów, przekroczenie kwoty planowanych wydatków, ustalonej w planie finansowym, niezrealizowanie zobowiązań (mimo upływu terminu płatności) czy udzielenie zamówienia publicznego wykonawcy, który nie został wyłoniony w trybie przetargu, mimo iż tryb taki należało zastosować¹⁰⁵.

Przedstawiłam powyżej tylko najważniejsze spośród elementów, które charakteryzują instytucję kultury. Zagadnienia misji instytucji kultury, tryb powoływania jej dyrektora oraz kwestie powierzenia instytucji kultury w zarząd podmiotowi zewnętrznemu zostaną omówione w kolejnych artykułach.

Bibliografia

- Celiński A., *Projekt zmian organizacji i finansowania kultury*, materiał powielony.
- Ćwikła M., *Fabryka inicjatyw, kopalnia pomysłów – wykorzystanie obiektów postindustrialnych w działalności kulturalnej jako impuls do twórczego zarządzania*, „Zarządzanie Kulturą”, E. Orzechowski (red. nacz.), t. 3(3), Kraków 2010, s. 261–265.
- Datko A., Necel R., *Nowoczesna instytucja kultury. Raport z badań*, Poznań 2011.
- Folga-Januszewska D., *Muzea w Polsce 1989–2008*, Warszawa 2008.
- Gierat-Bieroń B., *Ministrowie kultury doby transformacji, 1989–2005 (wywiady)*, Kraków 2009.
- Ilczuk D., *Polityka kulturalna w społeczeństwie obywatelskim*, Narodowe Centrum Kultury, Kraków 2002.
- Paluch J.M., *Edukacja kulturalna w działalności Śródmiejskiego Ośrodka Kultury w Krakowie*, „Roczniki Ludowego Towarzystwa Naukowo-Kulturalnego Oddział w Krakowie” 2006, nr 7, s. 82–89.
- Płoski P., *Cele statutowe [w:] Teatry polskie 2007–2009*, Warszawa 2010, s. 39–42.
- Polityka kulturalna państwa. Założenia*, dokument MKiS, Warszawa 1993.
- Raport o stanie teatru*, A. Rozhin (red.), Warszawa 2001.
- Regulski J., *Samorząd III Rzeczypospolitej. Koncepcje i realizacja*, Warszawa 2000.
- Szulborska-Łukaszewicz J., *Polityka kulturalna w Krakowie*, Kraków 2009.
- Szulborska-Łukaszewicz J., *Miejskie Instytucje Kultury. Przewodnik*, Kraków 2000.
- Szulborska-Łukaszewicz J., *Realizacja i skutki programu pilotażowego w Krakowie*, „Zarządzanie w Kulturze” 2006, t. 7, s. 39–53.
- Teatry polskie 2007–2009*, Stowarzyszenie Dyrektorów Teatrów, Warszawa 2010.
- Wieczorek P., *Instytucje kultury*, Warszawa 2011.
- Wnioski z II Forum Polskiego Teatru do przekazania do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego*, <http://www.forumteatru.pl/po-ii-forum-teatru/> <http://www.forumteatru.pl/po-ii-forum-teatru/> [odczyt: 1.11.2012].

¹⁰⁴ Ustawa z 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych, Dz.U. z 2005 r. Nr 14, poz. 114, Nr 249, poz. 2104 z późn. zm.

¹⁰⁵ P. Wieczorek, *Instytucje kultury*, s. 348–349.

Artykuły prasowe

- Knaś P., *Czy likwidować młodzieżowe domy kultury?*, <http://badania-w-kulturze.mik.krakow.pl> [odczyt: 1.11.2012].
- Szpunar O., *Miasto chce się pozbyć młodzieżowych domów kultury*, „Gazeta Wyborcza” z 14 listopada 2011 r.
- Wrzos-Lubaś M., *Kraków: muzeum nie chce wystawiać dzieł. „No bo nie...”*, „Gazeta Krakowska” z 13 grudnia 2010 r., <http://www.gazetakrakowska.pl/artykul/344750,krakow-muzeum-nie-chce-wystawiac-dziel-no-bo-nie,id,t.html> [odczyt: 1.11.2012].
- Wrzos-Lubaś M., *Kraków: rodzice bronią młodzieżowych domów kultury*, „Gazeta Krakowska” z 21 listopada 2011 r., nr 270, <http://www.gazetakrakowska.pl/artykul/474815,krakow-rodzice-bronia-mlodziezowych-domow-kultury,id,t.html> [odczyt: 1.11.2012].
- Wrzos-Lubaś Magda, *Młodzież broni swoich domów. Kulturalnie*, „Gazeta Krakowska” z 22 listopada 2011 r., nr 271, s. 1.
- Sadecki S., *Koniec Teatru Ewy Demarczyk*, „Rzeczpospolita” z 2 marca 2000 r.
- Sadecki S., *Czy teatr Ewy Demarczyk przeniesie się do Bochni*, „Rzeczpospolita” z 31 lipca–1 sierpnia 1999 r.

Ustawy

- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela, Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, Nr 170, poz. 1218, Nr 220, poz. 1600, z późn. zm.
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach, Dz.U. z 1991 r. Nr 46, poz. 203 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej, Dz.U. Nr 41, poz. 324 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach, Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym, Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, Dz.U. z 2012 r., poz. 406.
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, Dz.U. z 2012 r., poz. 642, poz. 908.
- Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, Dz.U. z 2001 r. Nr 17, poz. 209 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Dz.U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240 i 1241 z późn. zm.
- Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o administracji rządowej w województwie, Dz.U. z 2001 r. Nr 80, poz. 872, Nr 128, poz. 1407 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz.U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie, Dz.U. z 2009 r. Nr 31, poz. 206 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym, Dz.U. z 2009 r. Nr 19, poz. 100, z 2010 r. Nr 106, poz. 675 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 9 stycznia 2009 r. o koncesji na roboty budowlane lub usługi, Dz.U. z 2009 r. Nr 19, poz. 101 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2011 r. Nr 207, poz. 1230.
- Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych, Dz.U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759, z późn. zm.

Rozporządzenia

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 stycznia 2012 r. w sprawie sposobu prowadzenia i udostępniania rejestru instytucji kultury, Dz.U. z 2012 r. poz. 189.
Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 lipca 1993 r. w sprawie określenia zadań i kompetencji z zakresu rządowej administracji ogólnej i specjalnej, które mogą być przekazane niektórym gminom o statusie miasta, wraz z mieniem służącym do ich wykonywania, a także zasad i trybu ich przekazywania, Dz.U., z 1993 r. Nr 65, poz. 309.

Lokalne akty prawne

Uchwała Nr 447 Rady Miasta Gdańska z dnia 20 grudnia 2007 r. w sprawie wyrażenia woli utworzenia instytucji kultury pn.: Gdański Teatr Szekspirowski.
Uchwała Nr LXVII/625/04 Rady Miasta Krakowa z 15 grudnia 2004 r. w sprawie utworzenia miejskiej instytucji kultury pn.: Teatr KTO.
Uchwała Nr XLVII/456/04 Rady Miasta Krakowa z dnia 26 maja 2004 r. w sprawie ustalenia kierunków działania dla Prezydenta Miasta Krakowa dotyczących utworzenia miejskiej instytucji kultury pn.: „Łaźnia Nowa”.
Uchwała Nr LXVI/621/04 Rady Miasta Krakowa z 1 grudnia 2004 r. w sprawie utworzenia miejskiej instytucji kultury pn.: Teatr „Łaźnia Nowa”.
Uchwała Nr CXIV/1185/06 Rady Miasta Krakowa z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie utworzenia miejskiej instytucji kultury pn.: Balet Dworski „Cracovia Danza”.
Uchwała Nr CXV/768/94 Rady Miasta Krakowa z dnia 25 maja 1994 r. w sprawie utworzenia miejskiej instytucji kultury: Orkiestry Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa – Sinfonietta Cracovia.
Uchwała Nr LXXXII/783/97 Rady Miasta Krakowa z dnia 21 maja 1997 r. w sprawie utworzenia wspólnie z Wojewodą Krakowskim instytucji kultury pn. „Krakowski Teatr – Scena STU”.
Uchwała Nr XLIII/330/00 Rady Miasta Krakowa z dnia 26 stycznia 2000 r. w sprawie połączenia miejskich instytucji kultury.
Uchwała Nr CXVI/1210/06 Rady Miasta Krakowa z dnia 13 września 2006 r. w sprawie wyrażenia woli utworzenia miejskiej instytucji kultury: Ośrodka Kultury – Biblioteka Polskiej Piosenki.
Uchwała Nr CXIX/1271/06 Rady Miasta Krakowa z dnia 25 października 2006 r. w sprawie utworzenia miejskiej instytucji kultury: Ośrodka Kultury – Biblioteka Polskiej Piosenki.
Uchwała Nr LX/789/08 Rady Miasta Krakowa z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie utworzenia wspólnie z Województwem Małopolskim oraz Centrum Jana Pawła II „Nie lękajcie się”, instytucji kultury pn. Instytut Dialogu Międzykulturowego im. Jana Pawła II w Krakowie.
Zarządzenie Nr 1752/2012 Prezydenta Miasta Krakowa z 27 czerwca 2012 r. w sprawie przyjęcia i przekazania pod obrady Rady Miasta Krakowa projektu uchwały Rady Miasta Krakowa w sprawie utworzenia miejskiej instytucji kultury pod nazwą: Muzeum PRL-u (w organizacji).
Protokół Nr 34/12 z posiedzenia Komisji Kultury, Promocji i Ochrony Zabytków Rady Miasta Krakowa z dnia 11 lipca 2012 r. (Biuletyn Informacji Publicznej Urzędu Miasta Krakowa).